

.týždeň, 25. 2. 2017

Dvanásť premrhaných rokov

Jednu reformu zdravotníctva premyslel, pripravil a realizoval. V súčasnosti je členom tímu pripravujúceho ďalšiu reformu. Reformným snahám Ficovho ministra neverí. Rudolf Zajac.

Bývalý minister zdravotníctva Rudolf Zajac pôsobil v druhej Dzurindovej vláde (2002–2006). Mnohé z jeho zásadných reforiem fungujú doteraz.

Boli ste jediný minister, ktorý v tejto krajine začal uskutočňovať systematickú reformu zdravotníctva. V čom tá reforma spočívala?

V novom prístupe ku všetkým subjektom alebo, ak chceme, k hráčom na ihrisku. Tvrdili sme, že zdravotníctvo je trh, že je v trhovom prostredí a že aj naň musia platiť zásady trhu. Cez trh sa nakupovalo prakticky všetko, od liekov cez potraviny a pomôcky až po energie a všetky externé služby. Postavili sme na nohy chápanie zdravotného poistenia ako spôsobu zaistenia rizika, tak ako je to aj pri iných poisteniach. Zdravotné poisťovne sa transformovali na akciové spoločnosti, teda subjekty súkromného práva a začali pre ne platiť pravidlá ako pre všetky iné akciovky. Poskytovateľov sme chápali ako dodávateľov služieb. Chceli sme jasnú konkurenciu medzi zdravotnými poisťovňami. Nie pri výbere poistného, ale pri nákupe zdravotnej starostlivosti. Kto efektívnejšie nakúpi, bude mať väčší ekonomický úspech. Poskytovatelia si tiež mali začať konkurovať, pretože bol prebytok ponuky. Pacienti tým, že začali hradieť – i keď len symbolickými sumami – niektoré služby, si mali viac vážiť svoje zdravie. Reforma mala viesť k zvýšenej zodpovednosti poisťovní, poskytovateľov aj pacientov.

V konečnom dôsledku však reforma nebola prijatá pozitívne, a to ani u mnohých lekárov, ani u mnohých pacientov. Práve preto mohol Fico postaviť v roku 2006 svoju predvolebnú kampaň do veľkej miery na odpore voči tejto reforme. Prečo to dopadlo tak zle?

Zle? Ako sa to vezme. Na jednej strane Fico naozaj získaval hlasy na antireforme. Je to politik, ktorý vynikajúco hovorí presne to, čo chcú ľudia počuť. A to je v podstate sľub, že im budú lietať pečené holuby do huby. Na druhej strane, na tých nami navrhnutých a prijatých zákonoch funguje už tretia jeho vláda. Fenomén Fico sa nedá pomenovať ľahko. Slovensko evidentne preferuje populistov, ktorí ľuďom sľúbia čokoľvek. Inak by tu nebol Mečiar až do roku 2010 a Fico až doteraz.

Negatívne vnímanie reformy pretrváva dodnes. Richard Sulík nedávno povedal .týždňu, že keď vás predstavil ako súčasť zdravotníckeho tímu SaS, bol prekvapený, koľko negatívnych reakcií na to prišlo. Sám akoby sa toho zľakol. Je protireformný odpor čisto iracionálny, alebo sa tomu dá nejako rozumieť?

Naozaj racionálny výklad nemám a ani ho nehľadám. Chutné je, keď vravíte, že sa toho Sulík zľakol. To by ma špeciálne uňho prekvapilo. Haha.

Ak by mu z excelu vyšlo, že ste marketingovo skôr záťaž ako prínos, tak mňa by to zas až tak neprekvapilo. Mimochodom, prvú reformu ste robili vo farbách Pavla Ruska, teraz ju idete robiť vo farbách Richarda Sulíka. To naozaj nie sú k dispozícii nijaké lepšie farby?

V roku 2000, keď sme s Petrom Pažitným začali pripravovať reformu, bolo jasné, že žiadna vládna ani opozičná strana nemali potuchy, čo s tým. V Demokratickej strane by sme tú reformu boli mohli pripraviť, ale nič viac. Nebola žiadna šanca ju presadiť. Veď vtedy bol už súboj medzi Kaníkom a „bardmi“ v plnom prúde. Skončil odchodom bardov a nakoniec predajom DS. Jediný Rusko mal o reformu záujem a dal jej plný priestor. Nie preto, že by bol reformný, ale preto, že iné v podstate nemal. I stalo sa, že veľká reforma zdravotníctva mu spadla do lona a navždy bude spojená s ANO, i keď som nebol členom ANO.

„Pacienti platia viac ako za Zajaca, to však nebráni ich viere, že za zdravotníctvo sa neplatí.“

V roku 2017 nie sú na Slovensku strany, ktoré by sa vážne zaoberali zdravotníctvom. Všetky opozičné tvrdia, že je to problém, ale kedy kto počul Matoviča, Kollára či nedajbože Kotlebu povedať aspoň holú vetu, čo s tým? A vládne strany? Nuž, tie prenechávajú Ficovi, nech si zdravotníctvo užíva. Bytostne nesúhlasím s názormi Richarda Sulíka napríklad na EÚ a na imigrantov. Ja som nepochybne „pravdoláskar“, ktorých on neznáša. Nechcem byť členom strany. Nechcem nijakú funkciu v prípade, že by bol vo vláde. A myslím, že je to vice versa. Ale faktom je aj to, že jedine SAS sa začína zaoberať nejakou víziou Slovenska vrátane zdravotníctva. A pokiaľ budú mať záujem o moje odborné názory, budem im ich hovoriť.

Nevyhnutnosť robiť niečo so zdravotníctvom si uvedomuje nielen Sulík, ale už aj Fico. Namiesto Paškových megazlodejín tu máme ministra Druckera. Je nejaká šanca, že tento minister pohne zdravotníctvom?

Myslím, že nie. Ficova ideologická premisa je, že zdravotníctvo musí byť financované iba z verejných zdrojov. Je pravda, že od roku 2006 pacienti platia násobne viac ako za Zajaca, to

však nebráni ich viere, že za zdravotníctvo sa neplatí. Prísne formálne máme poisťný systém a podľa Fica celé riziko musia pokrývať poisťovne bez spoluúčasti poistenca. Ak by to dokázal, boli by sme jediný štát na svete, kde to funguje. Možno s výnimkou Venezuely. (Smiech.) Pokiaľ nejaká vláda nenájde odvahu definovať takzvaný nárok poistenca na plnú, čiastočnú alebo žiadnu úhradu zdravotnej starostlivosti, bude systém fungovať ako doteraz. Či tam bude taký, alebo onaký minister, to je jedno, rozhodujúci je Fico. Rozhoduje totiž vláda a to je v poriadku, v skutočnosti je to prakticky najväčší výdobytok reformy. Týmto spôsobom sme totiž dokázali ústavne konformne vyriešiť problém článku štyridsať ústavy. Ten článok je mimoriadne hlúpy, i keď má pôvod v listine práv. Avšak ani listina netušila, že ju budú aplikovať karpatskí géniovia typu Čič a Gašparovič.

To je ten článok, ktorý zaručuje právo na „bezplatnú zdravotnú starostlivosť na základe zdravotného poistenia“?

Áno, ale pozor, ten článok je súvetie a pokračuje vetou „za podmienok určených v zákone“. V reformnom zákone o rozsahu hradenej zdravotnej starostlivosti sú tie podmienky definované. A to tak, že o zdravotnej starostlivosti, ktorá môže byť hradená pacientom, rozhoduje vláda, a nie parlament. V tom je ten zákon geniálny, že vláda môže flexibilne meniť rozsah. A Ústavný súd vyhlásil, že tento zákon je v súlade s Ústavou.

Vráťme sa k Druckerovi. Ten chce podľa všetkého niečo robiť a má v tíme ľudí, ktorí robili aj u vás. Napríklad Tomáša Szalaya, ktorý sa o ňom pre .týždeň vyjadril až obdivne. Nie je predsa len možný aj za Fica nejaký posun k lepšiemu?

Nechcem byť tvrdý k ministrovi Druckerovi, ale neurobí nič podstatné, pretože nebude môcť. Nechápem obdiv Tomáša Szalaya k nemu a celkom ani Tomášovi nerozumiem, čo ho tam drží. Je fakt, že ľudia z reformného tímu to nemajú ľahké, ale to neznamená, že musia byť všade za každú cenu, myslím tým najmä cenu osobnej integrity. Za jedenásť mesiacov sa nikam dopredu nepohli. Možno jediným kladom je, že sa už nekradne byzantským spôsobom, čiže bagrom. To je dôležité. Avšak veľké pochybnosti sú o pripravovanom prechode akcií kardioustavov do rúk Všeobecnej zdravotnej poisťovne. Podobne aj ozdravný plán tejto poisťovne je veľmi problematický. Drucker ako človek je určite fajn, kultivovaný a pôsobí pokojne. Ale neviem, či toto stačí.

„Možno jediným kladom je, že sa už nekradne byzantským spôsobom čiže bagrom.“

Szalay nám povedal, že keď sa vás pýtal, či má nastúpiť k Druckerovi, tak ste mu poradili, nech tam ide. Čo sa zmenilo?

Ja som mu už vtedy povedal aj druhú vetu, že ak to nebude mať zmysel, nech tam netrčí. Mal byť šéfom inštitútu, ale stal sa poradcom štátneho tajomníka. Niečo sa tam aj pokúša robiť, ale skôr si kazí meno.

Ak sa teda od Druckera ničoho podstatného nedočkáme, zrejme bude treba čakať až na novú vládu. Čo sú najdôležitejšie veci, ktoré by neficovská vláda mala v zdravotníctve urobiť?

V prvom rade definovať nárok poistenca na úhradu zdravotnej starostlivosti. V zákone je definovaný takzvaný prioritný balík, to je vyše sedemdesiatpäť percent všetkých známych chorôb. Sem patria všetky onkologické ochorenia, všetky vysoko nákladové choroby, vzácne ochorenia, chronické choroby, ako je diabetes, ochorenie srdca, a tak ďalej. Tie nesmú byť spoplatnené v žiadnom prípade. Ale existujú choroby, ktoré nepredstavujú pre pacienta kritické finančné riziko a u ktorých je možné požadovať miernu spoluúčasť, čiže kombináciu zdravotného poistenia a vlastnej úhrady. Pri tom stačí, aby tie sumy boli symbolické, v cene piva či cigariet.

To by sa asi stretlo s podobným odporom, ako tie povestné dvadsaťkorunáčky. Napriek tomu, že bez určitej spoluúčasti zrejme zdravotníctvo nebude nikdy zdravo fungovať. Aké ďalšie veci treba urobiť?

Dokončiť zmenu štátnych nemocníc na podnikateľské subjekty. Od roku 2004 ich máme, žiaľ, iba päť. Ale sú s nimi tie najlepšie skúsenosti. Auditované účtovníctvo a princípy Corporate Governance by mali byť samozrejmosťou. Treba tiež navrátiť podmienky pre vstup investorov formou navýšenia základného imania nemocníc a poisťovní. Inak povedané, vrátiť sa k reforme z roku 2004 – zákony, ako som už povedal, sú stále tie isté. Ďalej treba vrátiť nezávislosť Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. A vyriešiť problém koexistencie školstva a zdravotníctva. To je veľmi špecifický problém, keď klinikám šéfuju ľudia, ktorí sú zamestnancami školy, a nie nemocnice.

A toto všetko sa má diať s akým cieľom?

Cieľom má byť výrazne zvýšenie efektivity systému, ktorá je dnes žalostne nízka. Hoci peňažných zdrojov máme oproti roku 2006 dvaapokrát viac. Systém však nie je vôbec lepší, skôr naopak. S tým, samozrejme, súvisí potreba modernizovať zdravotné poistenie, napríklad postupným zavedením nominálneho poistenia. Alebo výberom poistného formou zdravotnej dane, o čom uvažuje Sulík odvodový bonus.

Lenže nedopadne to nakoniec tak, že najväčší kus si odhryznú finanční žraloci? Nebudú si zas Široký s Pentou navzájom predávať zdravotné poisťovne a podobne?

Samozrejme, že môžu, ak im to umožníme. Kritizujeme Pentu za to, že si „stiahla“ štyristo miliónov za dobré meno či čo. Ale nik nehovorí, že to mohla urobiť len so súhlasom Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. A ten stratil nezávislosť, prešiel plne do rúk Smeru. Vykastrovaný býk sa volá vôl a vždy volom bude. Vykastrovaná reforma sa volá Ficovo zdravotníctvo a musíme dúfať, že to vždy tak nebude.

V každom prípade, zdá sa, že je čo robiť.

Úloha je strašne veľa. O to smutnejších je dvanásť premrhaných rokov.

Rudolf Zajac

V druhej Dzurindovej vláde bol ministrom zdravotníctva. Do histórie vošiel svojím reformným úsilím. Vyštudoval medicínu v Bratislave, pôsobil ako urológ a rádiodiagnostik. Má 66 rokov.

.martin Mojžiš redaktor